

زبان و صرف مقدمات

مجموعه زبان و کتاب اول

واژه شناسی | جمله شناسی

محمد برزگر

احسان شریفیان

زبان وحی مقدماتی

مجموعه زبان وحی: کتاب اول

مؤلف محمد بزرگر، احسان شریفیان
ناشر انتشارات دارالفکر
امور هنری حمید بهرامی
نوبت و تاریخ چاپ چاپ اول / پاییز ۱۴۰۰
شمارگان ۳۰۰۰ نسخه
قیمت ۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۲-۴۳۶-۸

ایمیل: tadabor.quran@gmail.com

سایت: tadabor.ir

نشانی شبکه اجتماعی: [@tadabor_ir](mailto:tadabor_ir)

کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای مؤسسه گفتمان قرآن و ولایت محفوظ است.

فهرست مطالب

مقدمه

- ۱۱ سخنی با مخاطبان
- ۱۵ سخنی با مدرّسان

www.ketab.ir

بخش نخست: واژه شناسی

فصل اول: واژه و واژه شناسی ۲۸

- ۲۹ ۱. ساختار واژه
- ۳۳ ۲. اقسام واژه
- ۳۵ ۳. هدف واژه شناسی

فصل دوم: فعل ۴۰

- ۴۱ ۱. اقسام فعل
- ۴۴ ۲. صیغه های فعل
- ۴۵ ۳. ابواب فعل
- ۴۹ ۴. هیئت های فعل
- ۵۰ ۱-۴. هیئت ماضی معلوم
- ۵۱ ۲-۴. هیئت مضارع معلوم

- ۳-۴. هیئت ماضی مجهول ۵۳
- ۴-۴. هیئت مضارع مجهول ۵۴
- ۵-۴. هیئت امر معلوم ۵۷
- ۶-۴. هیئت نهی معلوم ۶۰

فصل سوم: اسم ۶۸

۱. اقسام اسامی مشتق ۶۹
- ۱-۱. اسم فاعل ۶۹
- ۲-۱. اسم مفعول ۷۰
- ۳-۱. اسم مکان و زمان ۷۱
- ۴-۱. صفت مُشَبَّهه ۷۱
- ۵-۱. صفت تفضیل ۷۲
- ۶-۱. اسم آلت ۷۳
- ۷-۱. اسم مبالغه ۷۳
- ۸-۱. مصدر ۷۳
۲. اقسام اسامی جامد ۷۹
- ۱-۲. اسامی معین ۷۹
- ۲-۲. اسامی مبهم ۷۹
۳. تقسیمات فرعی اسم ۱۰۲
- ۱-۳. اسم مذکر و مؤنث ۱۰۲
- ۲-۳. اسم مفرد، مثنی و جمع ۱۰۴
- ۳-۳. اسم معرفه و نکره ۱۰۸

فصل چهارم: حرف ۱۱۴

۱. حروف جرّ ۱۱۵
۲. حروف تأکید ۱۱۶
۳. حروف نفی ۱۱۷
۴. حروف استفهام ۱۱۸
۵. حروف مصدری ۱۱۸

۶. حروف استقبال ۱۱۹
۷. حروف رابط ۱۲۰

فصل پنجم: اصلاحات آوایی ۱۲۶

۱. انواع کلمات غیر سالم ۱۲۸
۲. نگاهی به قواعد مربوطه ۱۲۹

فصل ششم: خاتمه: مروری بر روند فهم یک واژه ۱۳۶

بخش دوم: جمله‌شناسی / ۱۴۵

فصل اول: جمله و جمله‌شناسی ۱۴۶

۱. چستی جمله ۱۴۷
۲. هدف جمله‌شناسی ۱۴۹
۳. ساختار جمله ۱۵۱

فصل دوم: ساختارشناسی جمله ۱۵۶

۱. نقش‌های اصلی جمله ۱۵۷
- ۱-۱. رکن ۱۵۷
- ۲-۱. قید ۱۵۷
- ۳-۱. نقش ساختاری و اعراب ۱۶۰
۲. اقسام رکن ۱۶۳
- ۱-۲. ارکان جملات فعلیه ۱۶۴
- ۲-۲. ارکان جملات اسمیه ۱۶۵
۳. اقسام قید ۱۷۰
- ۱-۳. قیود جزء جمله ۱۷۰
- ۲-۳. قیود جمله ۱۷۷
۴. جملات با الگوی ساختاری ویژه ۱۸۹
- ۴-۱. اسلوب شرط ۱۸۹
- ۴-۲. اسلوب قسم ۱۹۱

حمد و ستایش ازلی و ابدی، خدای را سزااست که نازل کننده قرآن، کتاب هدایت است؛ سلام و تحیات بی منتها، رسول اکرم ﷺ و اهل بیت طاهرین او علیهم السلام را رواست که حافظان، حاملان، مبینان و مفسران حقیقی قرآن کریم اند. درود و سلام نثار روح بلند حضرت امام خمینی رحمه الله احیاگر طریق مستقیم امامت و ولایت و روان پاک علامه طباطبائی رحمه الله پرچمدار نهضت بازگشت به قرآن. آرزوی طول عمر و سلامتی برای همه آنانی که دغدغه مند مکتب قرآن و عترت اند، به ویژه مقام معظم رهبری (مد ظله) رهبر عالیقدر انقلاب اسلامی که به حق پرچمدار این مکتب در دوران کنونی هستند.

قرآن کریم از آن جهت که جاودانی و جهانی است، به زبان مشترک بشریت، یعنی زبان فطرت سخن گفته است؛ زبانی که فهم آن برای همه انسانها میسر است. این زبان فطری، رسا و گویا در ردای عربی، ظاهر گشته و قرآن کریم آن را «عربی مبین» معرفی کرده است؛ زبانی که از یک سو، ریشه در فطرت انسان دارد و از سوی دیگر در کسوت زبان عربی جلوه یافته است. این امر ایجاب می کند که مشتاقان به فراگیری قرآن در آموختن و آموختن با این زبان همت جدی به خرج دهند. دغدغه مندان گسترش فهم این برنامه جامع هدایت، نباید این تعلیم و تعلم را صرفاً عملی پسندیده قلمداد کنند و آن را امری حاشیه ای بپندارند و از جایگاه بی بدیل آن در گسترش فهم همگانی قرآن غفلت ورزند.

با وجود این ضرورت اساسی، نگاهی به صحنه واقعیت نشان می دهد که زمینه و بستر لازم برای فراگیری زبان قرآن فراهم نیست. منابع موجود ادبیات عرب و آموزش های رایج - آن طور که شایسته است - دردی از مخاطب مشتاق به فهم قرآن دوانمی کند و ساختارهای حاکم بر این منابع و آموزش ها، در خور فهم متن قرآن کریم به ویژه برای عموم مخاطبان نیست و گاه منجر به دلزدگی آنان نیز می شود. کتاب حاضر با عنوان «زبان وحی مقدماتی» و با چنین دغدغه ای طراحی شده است. این کتاب سعی دارد گامی جهت تسهیل فراگیری زبان قرآن و به تبع، فهم و تدبیر در قرآن برای مخاطب عمومی بردارد. این کتاب، جلد اول از ویرایش جدید مجموعه زبان وحی است؛ مجموعه ای که دارای پیش زمینه چند ساله در پژوهش، آموزش و تدریس است و هدف آن ارائه طرحی نو هم در زمینه محتوای ادبیات عرب و هم در روش آموزش آن، جهت فراهم سازی امر فهم قرآن توسط عموم است. جلد اول از این مجموعه - یعنی کتاب حاضر - به مخاطبین مبتدی در زبان عربی اختصاص یافته و جلد دوم آن با عنوان «زبان وحی متوسطه» برای مخاطبینی است که سطح مقدماتی را گذرانده و آماده طی گام های بعدی در این زمینه هستند.